

3. Стратегія подолання бідності. Розпорядження КМУ від 16 березня 2016 р. 161-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

ПІДХОДИ ДО ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ СЕРЕД УЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Процай Л.П.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Protsailp@gmail.com*

Актуальність. В Україні проблема бідності серед освітян є однією з ключових перешкод на шляху до забезпечення якісної освіти та мотивації вчителів до професійного зростання. Заробітні плати вчителів, особливо в умовах економічних та політичних криз, залишаються недостатніми для покриття базових потреб [1]. Це негативно впливає на якість навчання, оскільки знижується мотивація вчителів до підвищення кваліфікації та креативного підходу до навчального процесу. Тому актуальним є пошук шляхів подолання бідності серед учителів, що сприятиме підвищенню якості освіти та стабільності освітньої системи.

Метою статті є аналіз проблеми бідності серед учителів в Україні, дослідження основних чинників, що призводять до фінансових труднощів у цій професійній групі, а також пошук практичних рішень для підвищення їхнього матеріального добробуту.

Методика й організація дослідження. Для досягнення мети було використано комплексний підхід, який поєднує кількісні та якісні методи дослідження. У дослідженні були застосовані такі методи: аналіз статистичних даних щодо рівня заробітної плати вчителів у різних регіонах України; опитування серед учителів (N = 500) з метою визначення основних фінансових труднощів та способів їх вирішення; інтерв'ю з адміністраторами шкіл та представниками профспілок для оцінки існуючих програм підтримки вчителів.

Результати дослідження. Дослідження показало, що основними факторами, які призводять до бідності серед учителів в Україні, є:

- низька заробітна плата, що не відповідає вартості життя;
- відсутність додаткових соціальних гарантій, таких як компенсації за проїзд чи житло, особливо в сільських регіонах;
- нерівномірний доступ до професійного зростання та підвищення кваліфікації, що обмежує можливості для кар'єрного розвитку та підвищення доходів.

Було також виявлено, що більшість учителів намагаються вирішувати проблему бідності шляхом додаткової зайнятості, що впливає на їхню продуктивність у шкільній роботі. Проте є позитивні приклади підтримки з боку місцевих громад і програм підвищення зарплат за рахунок грантів і державних ініціатив.

В умовах воєнного стану ситуація з матеріальним становищем учителів значно ускладнилася через низку причин [2]:

1. **Нестабільність виплат.** Частина освітніх закладів знаходиться на тимчасово окупованих територіях або у зонах бойових дій, що ускладнює своєчасні виплати заробітних плат. Вчителі змушені працювати у надзвичайних умовах або евакуюватись у безпечні регіони, де вони не завжди можуть продовжити свою діяльність.
2. **Дистанційне навчання.** Велика частина освітнього процесу перейшла в онлайн-формат, що потребує від учителів додаткових витрат на технічне обладнання (ноутбуки, інтернет), які вони змушені покривати з власних коштів.

3. **Психологічне навантаження.** Працюючи у воєнних умовах, учителі зазнають значного стресу через постійні повітряні тривоги, невизначеність майбутнього та необхідність підтримувати емоційний стан учнів. Це впливає не тільки на якість праці, а й на загальне психічне здоров'я освітян.
4. **Зменшення фінансування.** Через обмежений бюджет країни у воєнний час деякі державні програми фінансової підтримки вчителів призупинені або скорочені.

На тлі труднощів, які відчують українські вчителі, доцільно звернути увагу на досвід зарубіжних країн, де система матеріальної підтримки освітян є ефективною [3]. Вчителі у Фінляндії користуються високим соціальним статусом та отримують гідну оплату праці, яка є однією з найвищих у Європі. Середня зарплата вчителя становить близько 4 000 євро на місяць. Важливо, що держава забезпечує педагогів безкоштовними можливостями для підвищення кваліфікації, що позитивно впливає на їхню продуктивність та мотивацію.

У Німеччині вчителі також отримують одну з найвищих заробітних плат у Європі, яка в середньому становить близько 5 000 євро на місяць. Важливо, що зарплата залежить від кваліфікації та стажу роботи, а також є додаткові соціальні гарантії, включаючи медичне страхування та пенсійні виплати.

Сінгапур активно інвестує в освітній сектор і приділяє особливу увагу підготовці та підтримці вчителів. Середня заробітна плата педагогів становить від 3 500 до 7 000 доларів США на місяць залежно від стажу та результативності. Крім того, держава фінансує безперервне професійне навчання та підвищення кваліфікації педагогів.

Вчителі в Канаді мають високу заробітну плату, яка може сягати 6 000 канадських доларів на місяць. Вони також користуються соціальними пільгами, включаючи медичне страхування, страхування життя та професійне страхування, що забезпечує стабільність і впевненість у майбутньому.

Висновки. Для подолання бідності серед учителів в Україні, особливо в умовах воєнного стану, необхідно розробити комплексну стратегію, яка включає такі елементи:

1. Підвищення рівня заробітної плати – забезпечення належної оплати праці вчителів відповідно до вартості життя та рівня інфляції.
2. Підтримка в умовах кризи – введення додаткових соціальних виплат або компенсацій для вчителів, які працюють у зонах бойових дій або у складних умовах.
3. Можливості для дистанційної роботи – створення умов для забезпечення вчителів технічними ресурсами для дистанційного навчання, а також належної підготовки для роботи в цифровому середовищі.
4. Впровадження міжнародних ініціатив – використання досвіду зарубіжних країн у забезпеченні високого рівня оплати праці та соціальної підтримки вчителів через грантові програми, міжнародні освітні проекти та співпрацю з міжнародними організаціями.

Література.

1. Ключові зміни політики в галузі освіти, навчання та зайнятості – Україна 2022. Європейський фонд освіти (ЄФО), 2023. 24 с. URL: Country Fiche_Ukraine_2022_UK_web_0.pdf (europa.eu).
2. В українських школах збільшився дефіцит педагогів: PISA-2022. URL: <https://oplatforma.com.ua/news/72348-v-ukrainskikh-shkolakh-zbilshivsia-defitsit-pedagogiv-pisa-2022>
3. Звіт «Global Teacher Status Index 2018» URL: gts-index-13-11-2018.pdf (varkeyfoundation.org)